

Handläggare
Susanna Nyttell
Telefon: 0850815029

Till
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2021-03-18

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2)

Svar på remiss från kommunstyrelsen (KS 2021/66)

Förslag till beslut

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar följande:

- 1) Detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.
- 2) Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat delbetänkandet ”Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap” till nämnden. I enlighet med utredningens uppdrag föreslås i delbetänkandet att ett sådant krav ska införas för att få svenskt medborgarskap. Syftet med kravet är enligt utredningen att stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle.

Förvaltningen delar uppfattningen att kunskaper i svenska språket och grundläggande samhällskunskap har stor betydelse för möjligheten att få arbete och i övrigt integreras i det svenska samhället. Förvaltningen instämmer också i att det nya kravet behöver vara så balanserat, rättvist och jämställt som möjligt så att det inte leder till exkludering och utestängande. Det är av mycket stor vikt att både män och kvinnor, i olika åldrar och med varierande utbildnings- och språkbakgrund även i fortsättningen ska ha möjlighet att bli svenska medborgare.

Bakgrund

Regeringen beslutade i oktober 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som innebär att godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap ska vara ett krav för medborgarskap i Sverige. Utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap (USSMA) har nu tagit fram delbetänkandet ”Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap”. Justitiedepartementet har skickat delbetänkandet

på remiss till Stockholms stad. Kommunstyrelsen har i sin tur skickat det på remiss till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden samt Spånga-Tensta, Södermalms och Skarpnäcks stadsdelsnämnder. Remissvaret ska vara KF/KS kansli tillhanda senast 2021-03-24.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom ekonomiavdelningen och har behandlats i pensionärsrådet och i förvaltningsgruppen 2021-03-11.

Ärendet

I enlighet med utredningens uppdrag föreslås i betänkandet att det ska införas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att kunna få svenskt medborgarskap. Enligt kommittédirektiven är syftet att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle. I medborgarskapslagen anges att medborgarskapet förenar alla medborgare och står för samhörighet med Sverige. Den grundtanke om samhörighet som genomsyrar medborgarskapslagen i dag bör enligt utredningen också ligga till grund för utformandet av det nya kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap som föreslås. I utredningen framhålls också att eftersom kravet ska grundas på samhörighet så bör det vara så balanserat, rättvist och jämförbart som möjligt, så att det inte leder till exkludering och utestängande.

I utredningen citeras den parlamentariskt tillsatta Migrationskommitténs betänkande ”En långsiktigt hållbar migrationspolitik”. Där understryks betydelsen av kunskaper i svenska språket för en person som bor i Sverige och för dennes möjligheter att få arbete och integreras. Det nämns att detta självklart gäller för både män och kvinnor, men att det kan vara av särskild betydelse för utrikesfödda kvinnors möjligheter att delta i det svenska samhället. I den utredningens jämförbarhetsanalys görs dock bedömningen att det föreslagna kunskapskravet riskerar att få olika konsekvenser för kvinnor och män. Likaså framhåller utredningen att de krav som föreslås kan vara svåra att uppnå för äldre, personer med låg eller ingen utbildningsbakgrund och personer vars modersmål såväl i tal som skrift ligger långt ifrån svenska. Samtidigt betonar utredningen att det av stor betydelse för just dessa grupper att lära sig svenska och samhällskunskap för att kunna delta i samhället, och därför behövs enligt utredningen riktade stödinsatser för att underlätta och förbättra möjligheterna för dessa grupper att nå upp till de ställda kraven.

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap

Krav på kunskaper för dem mellan 16 och 66 år

Kravet på att visa kunskaper för svenskt medborgarskap föreslås gälla personer som har fyllt 16 men inte 67 år, som önskar förvärva svenskt medborgarskap. Kravet på kunskaper ska vara uppfyllt när beslut om medborgarskap fattas. Kravet gäller inte statslösa personer födda i Sverige som är under 21 år, och inte heller nordiska medborgare, som kan få medborgarskap genom särskilda bestämmelser.

Kunskaperna ska kunna visas på olika sätt

Utredningen föreslår att kunskaperna i svenska och samhällskunskap ska kunna visas genom godkänt resultat på medborgarskapsprovet (se nedan) eller genom godkänt betyg från Komvux i svenska för invandrare (SFI), godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk från grundskolans årskurs 9 eller en kurs i något av dessa ämnen från gymnasieskolan eller Komvux på grundläggande eller gymnasial nivå. Godkänt resultat på Tisus-testet, ett behörighetsgivande test i svenska för studier på universitet och högskola, föreslås också godtas som bevis på kunskaper i svenska, liksom godkänt avgångsbetyg i danska, norska eller svenska från en nordisk grundskola eller ett nordiskt gymnasium.

När det gäller andra sätt att visa kunskaper i samhällskunskap föreslås bland annat att godkänt betyg i samhällskunskap från grundskolans årskurs 9 eller en kurs i samhällskunskap från gymnasiet eller Komvux på grundläggande eller gymnasial nivå ska godtas som bevis på sådana kunskaper. Även godkänt betyg från en kurs i samhällsorienterande ämnen från Komvux på grundläggande nivå föreslås godtas som bevis på kunskaper i samhällskunskap.

Dispens från kravet på kunskaper om det finns särskilda skäl

Utredningen föreslår att den som inte rimligen kan förväntas visa kunskaper i svenska och samhällskunskap ska kunna få dispens från kravet på kunskaper om det föreligger särskilda skäl. Begreppet särskilda skäl föreslås omfatta väsentliga funktionsnedsättningar eller andra personliga förhållanden. Det är inte helt tydligt i utredningen vilka andra personliga förhållanden som avses, men det exempel som nämns är personer som har invandrat till Sverige i relativt hög ålder och då inte kunde skriva eller läsa, och vars modersmål såväl i tal som skrift ligger långt ifrån svenska. Samtidigt sägs att dessa förhållanden inte ska ge en generell rätt till dispens från kunskapskravet, utan att det måste prövas från fall till fall.

Ett medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap

Ett digitalt prov i två delar

Utredningen föreslår att ett särskilt prov för svenskt medborgarskap ska tas fram. Provet ska genomföras digitalt och bestå av två delar; ett delprov i svenska och ett delprov i grundläggande samhällskunskap.

Medborgarskapsprovets innehåll och nivå

Utredningen föreslår att medborgarskapsprovet i svenska ska pröva läs- och hörförståelse samt muntlig och skriftlig färdighet och att det ska utformas på två nivåer. De språknivåer som föreslås ligger enligt utredningen i linje med de nivåer som många andra europeiska länder ställer som krav för förvärv av medborgarskap.

När det gäller medborgarskapsprovets samhällskunskapsdel föreslås tyngdpunkten vara att testa sådana grundläggande kunskaper som man behöver ha för att leva och fungera i det svenska samhället med fokus på demokrati och den demokratiska processen.

Utredningen föreslår att provet ska grundas på en för ändamålet särskilt framtagen lärobok. Boken ska vara möjlig att ladda ner från nätet på svenska och tio andra språk som är vanliga bland personer som invandrat till Sverige.

Genomförandet av medborgarskapsprovet

Provtidpunkter och provavgifter

Utredningen föreslår att medborgarskapsprovet ska genomföras regelbundet över året. Avgiften för att göra provet i svenska föreslås vara 2 000 kronor per provtillfälle medan provet i samhällskunskap föreslås kosta 500 kronor per provtillfälle. Den som är statslös och har fått flyktingförklaring eller resedokument från svensk myndighet föreslås dock inte behöva betala någon avgift.

Provet ska kunna genomföras med anpassning

Utredningen föreslår att den som har en funktionsnedsättning som gör att hen har behov av någon form av anpassning för att kunna genomföra provet ska kunna få det. Även andra personliga förhållanden föreslås kunna läggas till grund för anpassning vid genomförandet av provet.

Fördelning av ansvar mellan olika myndigheter

Migrationsverket

Som en följd av förslaget kommer det i Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden ingå en bedömning av om kunskapskravet är uppfyllt, eller en bedömning av om det finns särskilda skäl för att medge dispens från kravet.

Skolverket

Utredningen föreslår att Skolverket ska ansvara för att ta fram den lärobok som provdelen i samhällskunskap ska bygga på. Skolverket föreslås också få ansvar för att rätta provet, att ta fram och utveckla proven, samt bedömningskriterier och rättningsinstruktioner.

Universitets- och högskolerådet, UHR

Utredningen föreslår att UHR ska ha det övergripande ansvaret för medborgarskapsprovet och fatta beslut om resultat eller om att en provdeltagare inte ska få ett resultat på provet, samt utestängning från deltagande i provet på grund av fusk. De två sistnämnda besluten föreslås kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Universitet och högskolor

Utredningen föreslår att universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen ska ansvara för att genomföra provet. De ska även fatta beslut om rätt till eventuella anpassningar av provet.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Synpunkter och förslag

Frågan om svenskt medborgarskap har ingen direkt koppling till kommunal verksamhet. Svenskt medborgarskap krävs för att få rösta i riksdagsval men inte i kommunalval. Även den som inte är svensk medborgare har rösträtt till region- och kommunfullmäktige om de varit folkbokförda i Sverige tre år i följd före valdagen. Det finns inte heller något krav på svenskt medborgarskap för att få ta del av stöd och service från kommunen.

Däremot kan införandet av provet ha många indirekta konsekvenser för kommunerna. Utredningen bedömer att kommunernas kostnader för kommunal vuxenutbildning i SFI kan komma att öka, på grund av ett ökat antal deltagare. Detta bedöms bli följden av att fler kommer att vilja lära sig svenska för att kunna klara provet, alternativt klara kurs D inom SFI för att inte behöva göra språkprovet. De ökade kostnaderna för kommunerna föreslås finansieras genom anslag.

Förvaltningen delar uppfattningen att kunskaper i svenska språket och grundläggande samhällskunskap har stor betydelse för möjligheten att få arbete och i övrigt integreras i det svenska samhället. Om kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att kunna få svenskt medborgarskap leder till att fler personer får dessa kunskaper är det positivt, och kan på sikt bidra till ett mer inkluderande samhälle, vilket enligt utredningen är syftet med att införa kravet.

Förvaltningen instämmer också i utredningens uppfattning att det nya kravet behöver vara så balanserat, rättvist och jämställt som möjligt så att det inte leder till exkludering och utestängande. Förvaltningen ser dock att det finns vissa aspekter av förslaget som riskerar att bli exkluderande snarare än inkluderande. Det gäller bland annat kostnaden för provet som uppgår till totalt 2 500 kronor. Idag är avgiften för ansökan om medborgarskap 1 500 kronor, så om kostnaden för provet läggs till detta skulle den totala kostnaden bli 4000 kronor, eller ännu högre om personen inte blir godkänd vid första försöket. Detta skulle för en del personer innebära ett hinder för att kunna ansöka om svenskt medborgarskap. I utredningen konstateras att det nya kravet sannolikt kommer att medföra att ett antal människor inte kommer att försöka få svenskt medborgarskap, dels för att det upplevs som alltför svårt att nå kravet, eller av ekonomiska skäl.

I utredningen föreslås att anpassningar av proven ska kunna göras, och att dispens från hela eller delar av proven ska kunna ges vid särskilda skäl, som exempelvis väsentliga funktionsnedsättningar eller andra personliga förhållanden. Förvaltningen ser positivt på detta, då det bör minska risken för att människor utestängs från möjligheten att få svenskt medborgarskap på grund att de av olika skäl inte kan nå upp till de krav som ställs. Förvaltningen anser dock att det behöver förtydligas vad som avses med ”personliga förhållanden”, då det är av stor vikt att bedömningen av vem som ska beviljas dispens eller anpassningar anpassning av proven blir likvärdig och rättssäker.

Förvaltningen delar också utredningens uppfattning att det kan behövas riktade stödinsatser till vissa målgrupper för att de ska kunna uppnå de krav som föreslås för att kunna få svenskt medborgarskap. Det kommer också att ställa krav på en väl utbyggd SFI-utbildning och en hög kompetens bland SFI-lärare att möta personers olika bakgrund och behov. Sammanfattningsvis anser förvaltningen att det är av mycket stor vikt att både män och kvinnor, i olika åldrar och med varierande utbildnings- och språkbakgrund, även i fortsättningen ska ha möjlighet att bli svenska medborgare.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning
Ekonomiavdelningen

Björkhagsplan 6
Box 5117
121 17 Johanneshov
Växel 08-508 150 00
Fax 08-508 15 099
skarpnack@stockholm.se
stockholm.se

Maria Mathiasson Laxvik Maria Jonas Ransmyr
Jonas Ransmyr
Mathiasson Laxvik
Stadsdelsdirektör Ekonomichef

Bilaga

1. Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2).

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Maria Mathiasson Laxvik, Stadsdelsdirektör	2021-02-22
Jonas Ransmyr, Ekonomichef	2021-02-22